

La idea de llibertat de Joan Roura-Parella durant els anys d'exili: a propòsit d'un text inèdit

JORDI GARCIA FARRERO

Amb motiu de la commemoració del vuitantè aniversari en què molts catalans i catalanes van emprendre el camí de l'exili a causa de la victòria franquista a la Guerra Civil (1936-1939), ve a tomb aproximar-nos a la figura de Joan Roura-Parella (1897-1983) que es va veure obligat, com tants altres lamentablement, a culminar la seva carrera acadèmica fora del nostre país (Mèxic i Estats Units).¹ Certament, aquest pedagog universitari mai va militar a cap partit polític, però sí que va manifestar un compromís ferm i continuat amb els ideals republicans i, com a conseqüència d'això, amb totes les reformes impulsades per la Generalitat republicana en matèria educativa i cultural. En fi: és ben sabut per tothom que l'exili d'aquesta generació intel·lectual republicana va suposar un endarreriment cultural sense precedents al nostre país (Riquer, 2010).

No estranya, doncs, que Roura-Parella esdevingués un dels professors més destacats del Seminari de Pedagogia de la Universitat de Barcelona que, amb l'adveniment de la República (1931-1939), va viure una espècie de refundació. A mode d'exemple, es pot destacar que la Facultat de Filosofia es va convertir en el centre neuràlgic d'aquesta institució d'ensenyament superior i, a més, la ciència pedagògica va obtenir la corresponent institucionalització universitària. Convé recordar que el professor Joaquim Xirau (1895-1946) fou un dels principals promotors d'aquesta empresa universitària i, sota la seva direcció, Roura-Parella va poder

1. Aquesta comunicació vol unir-se, doncs, als diferents actes que s'han fet arreu de Catalunya per commemorar aquesta efemèride que no pot caure en l'oblit i, especialment, a l'homenatge que s'ha realitzat en la publicació següent: Eulàlia COLLELLEDMONT, Jordi GARCIA i Conrad VILANOU (2020), *Textos fundamentals en el exilio: Pedagogia culturalista y educación viva. Joan Roura-Parella*, Barcelona, Edicions UB.

defensar la seva tesi doctoral: *Educació i ciència* (1937),² la qual és considerada la primera en pedagogia de l'Estat espanyol.

Val a dir que, durant els seus anys de professor al Seminari de Pedagogia (1933-1939), una de les seves principals aportacions va ser, sens dubte, la introducció de la pedagogia de les ciències de l'esperit (Flitner, Frischeisen-Köhler, Litt, Nohl i, especialment, Spranger) a Catalunya. En aquest sentit, no podem oblidar-nos que, a través d'una beca de la Junta para Ampliación de Estudios, va fer una estada a la Universitat de Berlín durant els darrers anys de la República de Weimar (1930-1932). Això va suposar que passés d'un pensament exclusivament empíric i positivista a un altre de caire global o unitari que girava al voltant del concepte de la vida, entesa com una vertadera unitat biològica i espiritual. Convé afegir que els seus anys de formació també van transcórrer anteriorment per l'Escola Normal de Girona (1914-1917) al costat de Cassià Costal (1876-1937) i, en l'ambient institucionalista, sota el mestratge de Manuel Bartolomé Cossío (1857-1935), ja que es va integrar en la secció de ciències tot obtenint el primer lloc de la seva promoció (1919-1923). També és ben sabut que durant la seva estada a Madrid el nostre pedagog universitari visitava setmanalment el Museu del Prado i passava moltes hores a la Biblioteca del Ateneo de Madrid tot llegint els clàssics de la literatura espanyola i universal. Més endavant es consolidaria el seu gir estètic.

ALGUNES NOTES SOBRE EL TEXT INÈDIT WHAT I LIVE BY (1953)

The sense of life is to make fewer mistakes every day.

Life is to me an endless ascension.

Tenint en compte aquestes premisses, tot seguit presentem les idees clau principals, segons el nostre parer, amb relació al text triat per aquesta comunicació que només ha estat mencionat per part de l'historiador José Luis Abellán (1966). És un relat netament autobiogràfic amb alguna referència al seu itinerari intel·lectual, el qual ens recorda, tot seguint les tesis defensades pels professors Conrad Vilanou i Salomó Marquès (2012), el camí de les tres crítiques kantianes. És a dir: «si durant la joventut va orientar la seva atenció vers el coneixement fenomènic de les ciències, la qual cosa va donar un lloc a una visió científica i experimental de l'educació, després de la seva estada a Berlín [...] va optar per les ciències de l'esperit. Finalment, i una vegada assentat als Estats Units, va situar-se en l'horitzó de l'estètica» (p. 94). De fet, podem deixar constància que aquest text s'ha de situar en el darrer moment que acabem de dir, perquè són constants les referències de

2. Va ser publicada durant el seu exili mexicà: Joan ROURA-PARELLA (1940), *Educación y ciencia*, Mèxic, La Casa de España en México.

Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832) i, per extensió, de *Faust*. Es fa palès que, sota el deixant de l'estètica, Roura-Parella contempla la formació humana com una obra d'art i, per això, els artistes passen a esdevenir els vertaders educadors dels pobles. El genial escriptor alemany és, com és lògic, un dels més importants.

Passem ara a la seva concepció de la llibertat que és, al cap i a la fi, el més important d'aquest text que presentem. Queda plantejada com un *sacred goal* i, com a conseqüència d'això, Roura-Parella s'allunya de qualsevol forma de totalitarisme, ja sigui de dretes o d'esquerres, perquè sosté que «the worst form of moral suicide is to dissolve the individual into the collectivity». A la vista del que acabem de destacar, resulta ben oportú reproduir les paraules següents:

My concern is not to do what I like to do but what ought to be done in a particular situation. The situation does not tell us how to act. It depends on us to make the right or wrong decision or to decide for the good or evil. This crucial problem of human life does not exist either for the animal or for the wise. Nietzsche is right when he says that "the animal and the wise are very close to each other". He means that both are quite sure of their reactions. What is reflex or instinct in the animal is an inner voice, a divine voice, the voice of moral divination in the wise. Wisdom, *sapientia*, *sapere*, means a highly differentiated ethical taste capable of perceiving the finest shades of values and its hierarchy. God represents the absolute *sapientia*, that is to say, a being who does always what ought to be done. God is absolutely free.³

Al seu torn, es posa de manifest que la llibertat s'entén com la capacitat de saber triar correctament en cada situació particular. No té res a veure amb el lliberinatge i està relacionada més aviat amb una vessant personal i social en comptes d'estar-ho amb la política. Assenyala, en aquest sentit, que «liberty is not a present. We have to conquer it in every decision. It is a victorious fight all along our life» i, per fer-la realitat, s'ha de saber superar obstacles com *subtile, delicate feelings, social nature* i, per últim, *political structure of society*. Sota aquest plantejament, també s'ha d'entendre, tot i que mai va oblidar la bona acollida que va tenir a Mèxic, la seva decisió de convertir-se en professor de la Universitat de Wesleyan (Middletown, Connecticut) durant el període comprès entre 1946 i 1983.

És evident que aquesta decisió suposà un abans i un després en la seva trajectòria vital tal com es pot llegir en aquests mots: «I am so fond of Wesleyan because what this university asks me to do coincides with what I should do following my moral consciousness. Wesleyan is an ideal community». També hem d'esmentar que aquesta darrera destinació acadèmica va venir precedida, mitjançant el pro-

3. Joan ROURA-PARELLA (1953), «What I live», *The Wesleyan Argus* (20 març).

grama *The Wider Quaker Fellowship*, per un estada en el Pendle Hill Religious and Social Research Institution de Pensilvània, que estava vinculat al moviment quàquer. Aquesta qüestió no és menor, perquè Roura-Parella va poder salvar-se de la barbàrie franquista gràcies a la seva ajuda i, a més, més endavant va participar dels valors de l'ideari quàquer (del verb *to quake*, és a dir, tremolar a l'hora d'escoltar la veu de Déu).

Així, doncs, concloem aquesta comunicació tot afirmant que en aquest text inèdit *What I live by* es fa notar la seva experiència quàquera que sintonitza amb els valors del cristianisme primitiu i, segons el mateix professor de Tortellà, es pot resumir amb aquestes paraules:

És una pura mística cristiana en la qual es conserva viu l'esperit de l'Evangeli: respecte sagrat per a la vida aliena, tolerància i llibertat i condemnaió completa de les guerres; per cap motiu, ni amb el pretext d'una missió civilitzadora una nació ha d'exercir violència sobre una altra. Tota vida, tant la individual com la col·lectiva, tenen llur pròpia substantivitat inescrutable per als altres. Per altra banda, l'Evangeli és un sagrat missatge social d'ajut i fraternitat. (Roura-Parella, 1945, p. 19, la traducció és meva)

BIBLIOGRAFIA

- ABELLÁN, José Luis (1966). *Filosofía española en América (1936-1966)*. Madrid: Ediciones Guadarrama: Seminarios y Ediciones.
- MARQUÈS, Salomó; VILANOU, Conrad (2012). «Joan Roura-Parella (1897-1983): vida i pensament». A: GÓMEZ, Pere; MARQUÈS, Salomó; PAGÈS, Joaquim; PLANAGRUMÀ, Lu; VILANOU, Conrad. *La carpeta de l'oncle: Correspondència d'exili de Joan Roura-Parella*. Girona: Universitat de Girona; Tortellà: Ajuntament de Tortellà, p. 29-108.
- RIQUER, Borja de (2010). «La dictadura de Franco». A: FONTANA, Josep; VILLARES, Ramón (dir.). *Historia de España*. Volum 9. Barcelona: Crítica i Marcial Pons.
- ROURA-PARELLA, Joan (1945). «La experiencia religiosa y los cuáqueros». *Lletres*, núm. 6, p. 17-20.